

N:o 17.

Ank. till Riksd. Kansli d. 6 Mars 1867, kl. 11 f. m.

Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 2) Betänkande N:o 3, i anledning af väckt motion om upptagande i blifvande nådiga Propositioner, rörande Statsverkets tillstånd och behof, af en särskild kostnadsstat för jernvägarne; om trafik- och byggnadsstyrelsernas sammansläående samt om den nya styrelsens sammansättning.

Till Utskottets handläggning har blifvit remitterad en af Herr Key väckt motion, N:o 164, deruti framställts följande förslag:

- 1:o. En ordentlig kostnadsstat för Statens jernvägar upprättad, för att årligen såsom en särskild Hufvudtitel upptagas i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition öfver Statsverkets tillstånd och behof;
- 2:o. trafik- och byggnadsstyrelserna sammanslås åter och med dem förenas, om möjligt, äfven telegrafstyrelsen till ett enda embetsverk; och
- 3:o. denna jernvägsstyrelse utgöres af en General-direktör eller Chef samt tre Afdelningschefer. Utaf desse sednare förvaltar:
  - den ene trafik-afdelningen (innefattande hela transportväsendet, uppbörd, statistik och räkenskaper);
  - den andre maskin-afdelningen (innefattande tillsyn öfver verkständer, inköp och beställningar af maskiner, rails och lokomotiver, m. m.);
  - den tredje afdelningen för banors byggnad och underhåll (innefattande tillsyn öfver nybyggnader, undersökningar, banors underhåll och bevakning).Och skulle dertill komma ytterligare en afdelningschef, såsom föreståndare för telegrafväsendet, om detta blefve med jernvägsstyrelsen förenadt.

Såsom anledning till denna framställning har motionären, bland andra skäl, uppgifvit åtskilliga missförhållanden, som hade sin grund uti den felaktiga organisationen af förvaltningen utaf Statens jernvägar. Utskottet, som icke funnit sig ega anledning att ifrågasätta eller påkalla särskild utredning af de förburna missförhållandena, har dock, i anledning deraf, fått från vederbörande emottaga skriftligen lemnade uppgifter, dem Utskottet trott sig till det afseende, hvaraf de synas förtjenta, böra meddela.

Det har sålunda förekommit, att, med ett tillfälligt undantag under år 1863, all rörlig materiel uppköpes af trafikstyrelsen, som deremot genom byggnadsstyrelsen requirerar rails; att banan mellan Norska gränsen och Charlottenberg af 20,000 fots längd och med en enda station trafikeras af den tillstötande Norska jernvägens styrelse endast tills vidare och intilldess vägen till Arvika blifver färdig, hvarigenom väsendtlig besparing vinnes; att de utvidgningar och tillbyggnader af någon betydighet, som vid stationshusen blifvit af trafikstyrelsen besörjda, afsett äldre före år 1863 anlagda stationer och varit föranledde, dels af enskilda bibanors anslutning till stambanorna, och dels deraf, att stationsbyggnaderna icke varit beräknade för den öfver förväntan ökade rörelsen, utan enligt föreskrift anlagda endast med afseende å hvad det första behovet kräft; att tienstgörings- och trafikreglementen innefatta bestämmelser om ansvar vid inträffande olyckshändelser, der dylika bestämmelser ansetts erforderliga utöfver hvad allmän lag stadgar; att försök med nya konstruktioner och materialier ansetts böra ske endast inom ett distrikt och icke inom alla på en gång, hvaraf måst uppkomma olika förfarande inom de särskilda distrikten; att förhållandet varit sådant med snöplogar och med det numera fullt tillämpade utbytet af stenkol mot cokes; att räkenskaperna för år 1865 väl utvisa att utgifterna, beräknade efter trafikerad banmil, varit olika inom de särskilda distrikterna, men att detta till en del härrört deraf, att vissa gemensamma utgifter blifvit fördelade lika på alla tre distrikten, ehuru dessa ega olika utsträckning, hvaraf följt, att utgifterna syntes störst inom det kortaste distriktet; att de utgifter, som berott af hushållningen inom distrikterna, uppgått för 1:sta distriktet till 31,343 R:dr 40 öre; för 2:dra distriktet till 30,144 R:dr 80 öre samt för det 3:dje till 29,453 R:dr 90 öre, allt per banmil; att första distriktets maskin-afdelning måste blifva dyrare, emedan bränslet fördyras af ökad transportkostnad och till större mängd förbrukas, till följd deraf, att banan har svårare krökning- och lutningsförhållanden; och att i allt fall olika kostnader förorsakas af tillfälligheter, såsom erforderlig snöskottning med mera sådant.

På sätt motionären anført, är ordnandet af trafiken å Statens jernbanor skiljdt från ledningen af nybyggnadsarbetena vid stambanorna, sedan Öfversten m. m. Ericson med 1862 års slut frånträdt det uppdrag, han den 31 Januari 1855 erhållit, att leda och administrera Statens jernvägsbyggnader. Den nuvarande organisationen synes vara föranledd af Rikets Ständers underdåniga skrifvelse

den 6 Juni 1860. Deruti anföres, att, när de då beslutade jernvägsbyggnader blefve utförda, penningeförvaltningen med dertill hörande redovisning och kontroll skulle ferdubblas emot hvad den dittills utgjort, samt tjenstemanna- och arbetspersonalen i mån deraf ökas; samt att förvaltningen af trafiken å Statens jernvägar med rätta vore att anse lika med besörjandet af en industri i större skala, vid hvilken, för inköp och användande af materialier, för vidmagthållande af banbyggnad, stationshus, verkstäder, maskiner och rörelsemateriel, äfvensom, för vinnande af kännedomen om ständigt fortgående förbättringar och uppfinningar i dithörande ämnen, en mångfaldigt förgrenad verksamhet vore erforderlig; af hvilket allt visade sig angelägenheten att för trafiken å Statens jernvägar en från jernvägsbyggnadsförvaltningen afskiljd styrelse blefve organiserad och å stat uppförd. Då likväl Rikets Ständer icke tilltrorde sig att bedöma tidpunkten, när särskiljandet af de båda ifrågavarande förvaltningarne borde verkställas, anhöllo de, att, så snart sådant lämpligen kunde ske, förslag till en öfverstyrelse för trafiken å Statens jernvägar jemte aflöningsstat för de till Styrelsen hörande embets- och tjenstemän måtte utarbetas och för Rikets Ständer framläggas. I öfverensstämmelse härmed förordnades genom Kongl. Brevet den 30 December 1862, att den myndighet och förvaltning, som dittills utöfvats af chefen för Statens jernvägsbyggnader skulle från och med 1863 års ingång fördelas på två särskilda Styrelser, af hvilka den ena, under benämning *Kongl. Styrelsen för Statens jernvägstrafik*, komme att öfvertaga befattningen med alla de ärenden, som afsåge ordnandet af allmänna trafiken å stambanorna i den mån de vore eller blefve färdigbyggda, vidmagthållandet af banorna jemte dertill hörande byggnader, verkstäder, materiel m. m., äfvensom uppbörden och förvaltningen af dervid inflytande medel; hvaremot den andra, under benämning *Kongl. Styrelsen öfver Statens jernvägsbyggnader*, hade att, intilldess annorlunda kunde varda i nåder förordnad, utöfva högsta ledningen af nybyggnadsarbetena vid Statens stambanor och hvad dermed hade gemenskap, samt i följd deraf att uppbära och förvalta de för dessa arbeten anvisade medel. Beträffande Styrelsen för Statens jernvägstrafik, om hvars sammansättning definitiv bestämmelse icke meddelades, förordnades, att Styrelsen tills vidare skulle utgöras af: en *Chef för Styrelsen*, under benämning *General-direktör*, med rätt att ensam besluta och med skyldighet att årligen genom inspektionsresor utöfva tillsyn derå, att de angående trafiken meddelade föreskrifter blefve noggrannt iakttagna; tre *Intendenter*, en för hvartdera af stambanornas tre hufvuddistrikter, hvilka Intendenter, förutom det befäl och den uppsigt, en hvar af dem hade att utöfva inom sitt distrikt öfver der anställde jernvägstjenstemän, förvaltning, uppbörd och materiel, tillika skulle å vissa tider i Styrelsen sammanträda vid afgörande derstädes af viktigare angelägenheter, som anginge stambanorna i deras helhet, trafiken å desamma eller dertill hörande materiel; hvarjemte Intendenterna vid dessa sammanträden borde

anmäla

anmäla de frågor af sådan beskaffenhet, som de hvar för sig ansåge böra komma under gemensam pröfning, äfvensom föredraga de ärenden i öfrigt, som särskildt anginge deras distrikt; samt en *Byråchef*, som hade att bereda och i Styrelsen föredraga alla öfriga dit inkommande mål och ärenden, äfvensom att närmast under Generaldirektören vaka deröfver, att de vid Styrelsen anställde tjänstemän sina åligganden fullgjorde. I öfrigt förklarades, att Kongl. Maj:t komme att omedelbart förordna Generaldirektörer samt att utse Intendenter och *Byråchef*; hvaremot öfrige tjänstemän och betjente skulle af Styrelsen antagas och entledigas; hvarjemte rörande aflöningen lemnades bestämmelser, enligt hvilka vissa aflöningsförmåner fastställdes för de af Kongl. Maj:t förordnade och utsedde tjänstemän; interimslönestat för Styrelsens tjänstemän komme att af Kongl. Maj:t fastställas, samt öfrige tjänstemän och betjente skulle aflönas med tillämpning af den stat, som för hvarje aflöningsklass varit under år 1862 gällande; och föreskrefs slutligen, att efter någon längre tids erfarenhet, Styrelsen borde inkomma med underdånigt förslag till definitiva aflöningsstater, hvilka sedermera komme att till Rikets Ständers pröfning öfverlemnas. I denna organisation af Kongl. Styrelsen för Statens jernvägstrafik har, med särskild anledning, af behovet, att de ärenden, som anginge bevakningen af banorna jemte dessas och den rörliga materielens underhåll, inom Styrelsen handlades och föredroges af en särskild sakkunnig person, förändring blifvit af Styrelsen föreslagen och genom Kongl. Brevet den 13 Juli 1866 föreskrifven, till följd hvaraf Intendenten vid första distriktet Hjalmar Elworth skall bereda och inom Styrelsen föredraga alla ärenden, som angå trafikdistriktens ban- och maskin-afdelningar och den vid dessa afdelningar anställda personal; Intendenten vid andra trafikdistriktet Friherre Carl Ulfsson Sparre skall fortfarande bereda och föredraga de ärenden, som tillhöra distriktens trafikafdelningar och den dervid anställda personal samt hafva inseende öfver kontrollkontoret; och *Byråchefen* Carl Abraham Linnell skall bereda och föredraga alla ärenden, som angå den allmänna ekonomien, redogörelseverket, kassaförvaltningen och statistiken samt hafva inseendet öfver kansliet, boksluts-, kassa-, statistiska och mil-kontoren med dervid anställd personal; och har derjemte blifvit medgifvet Styrelsen att åt hvardera bland dess ofvannämnde ledamöter uppdraga att göra inspektionsresor på trafikdistrikten, i den mån sådana anses behöfliga, samt Generaldirektören att, i händelse något ärende förekommer till afgörande inom Styrelsen under den ordinarie föredragandens frånvaro, bestämma hvilken bland öfrige föredragande må ärendet handlägga.

Då det sålunda förekommer, att Styrelsen nyligen undergått en förändring, som dock synes lämpad hufvudsakligen efter de särskilda omständigheter, hvaraf de nu anställde personernas användbarhet beror, och organisationen af Styrelsen alltså än vidare måste antingen stadgas i den ordning, som för den uppenbarligen tillfälliga organisationen blifvit följd, eller ock ytterligare förändras; så läser

någon aflöningsstat för Styrelsen och de dervid anställde underlydande tjänstemän icke kunna för någon längre framtid uppgöras och fastställas.

Genom den hastiga utsträckningen af jernvägsanläggningarne, hvilka sedan 1863 ökats från 40,6 till 85,1 mil, har under nästan hvart och ett af de sedermera förflutna åren antalet af tjänstemän och betjente erhållit en tillökning, som gjort en på förhand för året uppgjord aflöningsstat mindre tillämplig. Styrelsen må på grund af dessa förhållanden hafva antagit, att en *aflöningsstat*, beräknad för *ovilkorlig* efterlefnad, skulle lägga hinder i vägen för Styrelsens egen nödiga ombildning och i öfriga delar fordra så många vilkorliga bestämmelser, att en dylik stat föga kunnat tjena till efterlefnad. Utan att inlåta sig i bedömande, huruvida regleringen af Styrelsen i den riktning, hvartill den sednaste förändringen syftar eller ock i annan form, derest en sådan funnits lämpligare, kunnat ega rum, genast efter det jernvägsanläggningarne kommit till den fullbordan, att trafiken blifvit fullt ordnad inom alla de nuvarande distrikten, anser Utskottet likväl att en *kostnadsstat*, äfven om eller då den icke kan blifva fullt svarande emot de förhållanden, som vid tillämpningen deraf kunna finnas för handen, bör upprättas och af Riksdagen fastställas med iakttagande af alla de förbehåll, som anses nödiga med afseende å arten och omfånget af de förändringar, som må inträda, utan att kunna vara förutsedda. Hvad särskildt angår den del af kostnadsstaten, som skulle reglera aflöningen; så förutsätter en slik reglering i främsta rummet bestämmelser rörande de vilkor, hvarunder tjänstemän anställas och åtnjuta de löneförmåner, som i staten fastställas; och dessa vilkor äro af den vigt både för staten och tjänstemännen, att de icke nog snart kunna definitivt bestämmas. Enligt ofvananförda Kongl. Bref den 30 December 1862 är det visserligen tydligt, att Kongl. Maj:t endast förordnat Generaldirektören och utsett Intendenterna samt Byråchefen, likasom att öfrige tjänstemän och betjente, hvilka af Styrelsen blifvit antagne, kunna jemväl af Styrelsen när som helst entledigas; hvaraf åter synes följa, att icke någon bland de vid Statens jernvägstrafik anställda personer har anspråk på de i 36 § Regeringsformen Statens civile tjänstemän tillförsäkrade rättigheter. Men då motionären synes förmena, att tjänstemännens ställning i nämnda hänseende skulle vara olika, i den mån aflöningen vore af Kongl. Maj:t eller af Styrelsen bestämd; äfvensom i den mån aflöningen utginge endast efter sådana bestämmelser eller på grund af aflöningsstater, dem Riksdagen pröfvat och godkänt; så och enär motionärens nämnda uppfattning kan mera allmänt delas, synes det vara nödigt, att, så fort möjligen ske kan, all tvekan i berörda hänseende undanrödjdes, samt att den af Rikets Ständer redan uttalade åsigt, att jernvägarne äro ett industrielt företag, vinner tillämpning genom en dermed öfverensstämmande anordning af vilkoren för anställning vid detta företag. För den pröfning, som sålunda företrädesvis är af nöden, behöfva icke detaljerna af Styrelsens eller förvaltningens organisation vara för framtiden eller ovilkorligen bestämda. *Aflöningsstat* måste i alla fall uppgöras; den bör i alla händelser af Kongl. Maj:t pröfvas och den kan lika-

ledes grundas och fastställas af Riksdagen, om än icke för längre tid än ett år i sender, samt under alla de förbehåll, som må betinga fullt afseende å möjligen inträffande förändringar.

Motionären har icke uttryckligen inskränkt sitt förslag till påyrkande af en *aflöningsstat* för de vid jernvägstrafiken anställda tjänstemän och betjente, utan synes jemväl afse en *årlig förslagsberäkning öfver de öfriga kostnader*, som med jernvägstrafiken och förvaltningen äro förenade. Dessa kostnader torde i flere fall vara af den beskaffenhet, att de svårigen kunna på förhand med noggrannhet beräknas; men det oaktadt synes vid en förvaltning af det omfång som jernvägstrafiken, en på förhand uppgjord kostnadsberäkning vara nödvändig och således äfven möjlig. Dermed vinnas två viktiga ändamål; *det ena* att Styrelsen, utan hinder i dispositionen af de medel, som under vanliga förhållanden erfordras för kostnadernas bestridande, blifver skyldig att till den Statens kassa, som vederbör, inleverera öfverskotten derutöfver, i mån som de visa sig, så att dessa medel komma till den användning, som dermed är afsedd; och *det andra*, att Kongl. Maj:t, då underdånig framställning måste ske om anvisande af medel för uppkommande extra eller tillfälliga behof, sättes i tillfälle att förordna om genast företagande undersökning, rörande de omständigheter, som föranledt dylika ovanligare utgifter, derest till en sådan undersökning anledning förekommer.

Med anledning af hvad sålunda förekommit, hemställes:

1:o att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla att få årligen mottaga förslag å samtliga kostnader och utgifter, som äro förenade med trafiken å Statens jernbanor, upptagande jemväl tjänstemännens aflöning och de förbehåll beträffande kostnadsstatens tillämpning, som må vara nödiga med afseende å arten och omfånget af de förändringar, hvilka vid samma kostnadsstats tillämpning kunna inträda; samt att det förslag, som i detta afseende till nästa Riksdag afgifves, måtte innefatta fullständig framställning rörande de vilkor, hvarunder tjänstemännen komma att anställas.

Vidkommande motionärens öfriga förslag, synes frågan om Trafikstyrelsens organisation för dess särskilda verksamhet böra tagas i betraktande, innan förslaget om denna Styrelses förening med andra Styrelser eller med andra ord, om en mera utsträckt verksamhet för denna Styrelse lämpligen kan komma under behandling.

Af den föregående utredningen visar sig, att den af motionären klandrade organisationen af Styrelsen redan undergått den hufvudsakliga, om än, som det tyckes, tillfälliga förändringen att *tre* afdelningar, hvardera med en chef, blifvit

inrättade, nemligen en gemensam för ban- och maskinförvaltningen, en för trafikförvaltningen och en för allmänna ärenden, bokföringen, statistiken m. m. Denna fördelning af göromålen må nu anses riktig eller ej; det må vara mer eller mindre lämpligt att låta ban- och maskinförvaltningarna vara förenade eller att åtskilja dem i särskilda afdelningar; likasom att bibehålla byråafdelningen eller sammanslå den med trafikförvaltningen; så kunna dessa och dylika spörsmål icke utan förberedande behörig utredning krävas af Utskottet. Hvad motionären hufvudsakligen åsyftat synes redan vara inom Styrelsen åstadkommet derigenom, att de särskilde grupper af göromål, som med jernvägarnes trafikerande äro förenade, redan blifvit fördelade mellan olika styrelseledamöter sålunda, att en hvar fått sig anvisad sin grupp inom hela området för ifrågavarande förvaltning. Organisationen synes väl endast vara på försök vidtagen och det måste därför lemnas derhän, om meningen är att tvänne af de nu förordnade afdelningscheferne äfven framgent skola bibehålla intendentsbefattningarna inom sina distrikter; men just därför, att den nödiga erfarenheten i detta och andra hänseenden ännu icke kan anses vara vunden; torde det, om man än må kunna beklaga, att Styrelsen icke nu kan definitivt ordnas, likväl ingalunda synas lämpligt, att Riksdagen påfordrar en definitiv organisation, innan den nödiga erfarenheten gifvit vid handen, hurudan den bör vara beskaffad; helst det i allt fall åligger Styrelsen, att när den erforderliga erfarenheten står den till buds, föreslå en slutlig och fast organisation.

Utskottet hemställer af dessa skäl:

2:o att förslaget om Styrelsens organisation icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Hvad slutligen angår yrkandet, att Styrelserna för jernvägstrafiken och jernvägsbyggnaderna skulle förenas till en enda och att under densamma ställes telegrafväsendet; så må det medgifvas, att anordningar, som med detta förslag i hufvudsaklig mån öfverensstämma, blifvit i andra länder tillvägabragta och sannolikt funnits ändamålsenliga. Huruvida derigenom tillika åstadkommits verklig besparing torde dock böra utredas, innan dermed likartade regleringar här anordnas. Derom, äfvensom rörande tjenligaste sättet för tillämpningen, skulle Utskottet ansett sig böra söka all tillgänglig upplysning, om icke, såsom redan ofvan är erinradt, förhållandet vore sådant, att en lämplig och definitiv reglering af Trafikstyrelsen ännu icke skett och måhända icke inom den närmaste tiden kan åstadkommas; och då nämnda Styrelse således icke ens för sin egentligaste och närmaste verksamhet kan nu organiseras, torde det icke böra ifrågasättas att åt organisationen gifva en än större utveckling, genom förenande dermed vare sig af jernvägsbyggnadsväsendet eller telegrafinrättningen eller ock beggedera. Att trafikerandet och byggandet af jernvägarne framdeles kan och bör förenas under

en styrelse, må icke betviflas; men enär sådant icke kan ske nu, då man icke är ense om den lämpligaste organisationen af Trafikstyrelsen, anser Utskottet sig icke heller böra ingå i vidare undersökning om beskaffenheten af det hinder för föreningen af dessa Styrelser, hvilket må finnas deri, att Byggnadsstyrelsens göromål ännu torde vara allt för mycket omfattande, för att kunna, utan att äfventyra åsidosättande af banunderhållet och sammanblandning af medlen öfverlemnas till den under Trafikstyrelsen anordnade banförvaltningen.

Af dessa skäl hemställes,

3:o att förslaget i motionens 2:dra punkt icke måtte vinna bifall.

Stockholm den 5 Mars 1867.

På Utskottets vägnar:

Axel Bergström.